

TÜRKİYE'DE YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARDA ŞİDDET KONUSUNUN ELE ALINIŞI

Erman YILDIZ¹

Mehmet SAĞLAM²

ÖZ

Toplumu ve bireyi derinden etkileyen, kalıcı ve geçici etkiler bırakan şiddet; kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve topluma yönelik şiddet olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Araştırmalar şiddetin en yaygın görülen biçiminin erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddet olduğunu göstermektedir. Dünyada yaklaşık her üç kadından birinin hayatının bir döneminde şiddete maruz kaldığı, Türkiye’de ise bu rakamın % 40 civarında olduğu belirtilmektedir. Kadınlar gibi şiddetin bir diğer mağduru olan çocuklarda ise, şiddet kavramı kültürler arasında farklı algılanmaktadır. Toplumun temel birimi olan aile ve onun üyeleri olan özellikle kadın ve çocukların giderek artan bir biçimde şiddetle karşı karşıya kaldıkları düşünüldüğünde bu konunun her alanda olduğu gibi akademik alanda da ele alınması önemlidir. Bu nedenle çalışmada bu güne kadar Türkiye’de yapılan lisansüstü çalışmalar içerisinde şiddet konulu olanlar incelenmiş ve şiddetin lisansüstü çalışmalarda oldukça sınırlı sayıda ele alındığı, yapılan çalışmalarında ağırlıklı olarak son 10 yıl içinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Aile ve Şiddet, Kadın ve Şiddet, Çocuk ve Şiddet

UNDERSTANDING VIOLENCE IN GRADUATE STUDIES IN TURKEY

ABSTRACT

Society and the individual impacting deeply affects the permanent and temporary disposes of violence; violence against yourself, interpersonal violence, and violence against the community, including classified in three groups. Researchs shows that violence is the most common form of man to woman and child against domestic violence. One of every three women around the world about a period of his life, expose violence, Turkey is in about 40% of that figure. Women victims of violence, such as the violence in children with an alternative concept is perceived differently across cultures. The family is the basic unit of society and its members, especially women and children, which is increasingly faced with violence, given the length of their stay, as is the case in all areas of this topic it is important to handle the academic field. Therefore study to this day Turkey in postgraduate studies in violence were investigated and those with very limited graduate studies discussed violence, mainly in the work carried out within the last 10 years have been identified.

Keywords: Violence, Family Violence, Women and Violence, Children and Violence

¹ Arş. Grv., İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, erman.yildiz@inonu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, mehmet.saglam@inonu.edu.tr
Bu çalışmanın bir kısmı 3-4 Eylül 2015 tarihinde 2. Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Şiddet sözcüğü dilimize Arapçadan gelmiş olup, ulusal ve uluslararası alanda giderek artan önemli bir toplumsal sorun haline gelmiştir (Ünsal, 1996: 29-36). Literatürde şiddet kavramının birçok tanımına rastlamak mümkündür (Budak, 2000; Çabuk-Kaya, 2006; Güler ve Akın, 2006; Türküm, 2011; Ünsal, 1996; TDK Yayınları, 1998). Türkçe sözlükte şiddet “Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma”, “duygu veya davranışta aşırılık” gibi tanımlamalara sahiptir (TDK Yayınları, 1998). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise şiddeti, “Bir bireyin yaralanma ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, psiko-sosyal ve cinsel olarak uygulanan kasıtlı davranışlar” durumu olarak tanımlamaktadır (García-Moreno ve ark., 2005).

WHO'nun 2002 yılında yayınladığı Şiddet ve Sağlık Dünya Raporu'nda şiddet, kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve topluma yönelik şiddet olmak üzere üç grupta sınıflanmıştır (WHO Şiddet Raporu 2002). Araştırmalar şiddetin en yaygın görülen biçiminin erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddet olduğunu göstermektedir (Güler ve ark., 2005; Vahip ve Doğanavşargil, 2006; Altınay ve Arat, 2007; Anonim, 2009; Tathlıoğlu, 2014; Akça ve ark., 2015; Bayat ve Evgin, 2015; Selvi ve Karanfil, 2016). Dünya Sağlık Örgütü, şiddetin en fazla aile ortamında ve kadına yönelik olduğunu bildirmiştir (Güler ve ark., 2005; Krug ve ark., 2002). Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kadınların yaklaşık %70'i erkekler ve özellikle eşleri ya da sevgilileri tarafından çeşitli şekillerde şiddete maruz bırakılmaktadır (Güler ve ark., 2005; Anonim, 2009; Tahincioğlu, 2010). Ataerkil toplumlarda güçlü olanın “erkek” güçsüz olanın “kadın” olarak görülmesi ve bu durumun güç dağılımında dengesizliklere yol açması sonucunda erkeğin kadına uyguladığı şiddetin ortaya çıkabildiği düşünülmektedir (Caldwell ve Peplau, 1984; Eng ve ark., 2010; Erbek ve ark., 2004; Köse ve Beşer, 2007; Sakalh-Uğurlu ve Glick, 2003).

Şiddet, fiziksel, duygusal, sözel, cinsel ve ekonomik alanlar gibi farklı şekillerde görülebilmektedir. Şiddet kelimesi genelde fiziksel şiddeti çağrıştırırsa da kadınların fiziksel şiddetin yanında cinsel ve ekonomik şiddetle, çocukların ise fiziksel şiddetin yanında cinsel, duygusal ve sözel şiddete maruz kalabildikleri belirtilmektedir (ASPB, 2014). Türkiye’de şiddetten ölen kadın sayısını bildirmek amacıyla kurulan bir internet sitesinden alınan verilere göre; 2012’de 141, 2013’de 227, 2014’de 286 ve 2015’de toplamda 289 kadın şiddet nedeniyle yaşamını yitirmiştir (www.anitsayac.com). Bu veriler Türkiye’de her geçen yılda kadına yönelik şiddetin katlanarak arttığını ve önemli bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

Kadına yönelik şiddet; hem şiddete maruz kalan kadını hem de bu duruma şahit olan çocukları olumsuz etkilemekte ve kişisel gelişimlerine zarar vermektedir. Bu duruma şahit olan kız çocukları yaşanan şiddete boyun eğme içselleştirdikleri, erkek çocukların ise kadınlara şiddet uygulamanın doğal hakları olduğunu benimsedikleri aktarılmaktadır (Işıoğlu, 2006). Çocuklarda şiddet kavramı kültürlere göre farklı algılanmaktadır. Dünya’da şiddeti bir disiplin aracı olarak kullanan birçok toplum mevcuttur. Disiplinin aile, toplum ve kültür tarafından kabul edilen sosyal

standartları çocuklara öğretmek için gerekli olduğu ifade edilmektedir (Howard, 1991; Eisenbraun, 2007; Şimşek ve ark., 2004; Van Zeijl ve ark., 2007). Ancak toplumda öncelikle cezayı çağırırsa da; disiplin, ceza demek değildir (Shonkoff ve Garner, 2012). Geleneksel olarak kabul edilebilirliği ve doğal karşılanması sebebiyle disiplin amaçlı ceza davranışlarının çocuklarda şiddete kayması sık karşılaşılan toplumsal bir sorundur (Banks, 2002: 1447-1452.; Shonkoff ve Garner, 2012). Toplumda çocuğa yönelik şiddet, evlerin dört duvarı arasında gizli yaşandığından ve toplumun değer yargıları bunlara “aile mahremidir, karışılmaz” gözüyle baktığından, olgularla ilgili yeterli bilginin belirsizliğini koruduğu da ifade edilmektedir (Tezel, 2002). Çocuklarda disiplini sağlamak amacıyla yapılan ve çocuk istismarına yol açabilen cezalandırma yöntemleri ile cinsel, duygusal ve sözel şiddetin çocuklarda uyku, yeme ve gelişimsel bozukluklardan, madde bağımlılığına, anksiyete, depresyon, panik bozukluklardan intihara kadar pek çok fiziksel ve psikolojik zararlara yol açabildiği bildirilmektedir (Whipple ve Richey, 1997; Diaz ve ark., 2002; Gershoff, 2002; Çalışkan ve Sağlam, 2015). Türkiye’de yapılan benzer bazı çalışmalarda çocukların şiddet türleri içinde fiziksel şiddeti daha fazla algıladıkları bildirilmiştir (Deveci ve ark., 2008; Yurtal ve Artut, 2008; Hiçyılmaz ve ark., 2015; Özgür ve ark., 2011; Saban ve Akbulut, 2012).

Toplumun temel birimi olan aile ve onun üyeleri olan özellikle kadın ve çocukların giderek artan bir biçimde şiddetle karşı karşıya kaldıkları düşünüldüğünde bu konunun her alanda olduğu gibi akademik alanda da ele alınması önemlidir.

I. GEREÇ YÖNTEM

A. Çalışma Grubu

Çalışmaya bu güne kadar Türkiye’de yapılmış ve Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde kayıtlı tezler dahil edilmiştir. Bu kapsamda şiddet, kadın ve şiddet, çocuk ve şiddet, aile ve şiddet anahtar kelimelerini içeren bu güne kadar Türkiye’deki üniversitelerde yapılmış özet ve tam metinlerine ulaşılan tüm lisansüstü tezler bilgisayar ortamına kodlanarak aktarılmıştır. Taramalar sonucunda elektronik ortama aktarılan ve analiz edilen çalışmaların sayısı ve yıllara göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde Bulunan Lisansüstü Tezlerin Tez Türleri Açısından İncelenmesi

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans	285.916	% 69,86
Doktora	74.604	% 18,23
Tıpta Uzmanlık	47.394	% 11,58
Sanatta Yeterlilik	1260	% 0,30
Tıp Yan Dal Uzmanlık	71	% 0,02
Diş Hekimliği Uzmanlık	21	% 0,01
TOPLAM	409.266	% 100

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezlerin tez türleri açısından incelediğimizde; 1 Şubat 2016 tarihi itibarı ile YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı 285.916 yüksek lisans, 74.604 doktora, 47.394 tıpta uzmanlık, 1260 sanatta yeterlilik, 71 tıp yan dal uzmanlık ve 21 diğ hekimliği uzmanlık olmak üzere toplam 409.266 lisansüstü tez bulunduğu belirlenmiştir.

B. Veri Toplama Süreci

Çalışmada veri toplama süreci araştırmacılar tarafından yürütülmüştür. Çalışma grubunda belirtilen şiddet, aile ve şiddet, kadın ve şiddet, çocuk ve şiddet anahtar kelimeli çalışmalar YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından taranmıştır. Çalışmada nicel perspektif benimsenmiş ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama yöntemi olarak epistemolojik doküman analizi kullanılmıştır (Karadağ, 2009). Çalışmada güvenilirliği arttırmak amacıyla, taramalar araştırmacılar tarafından eş zamanlı olarak yürütülmüş ve elektronik ortama aktarılmasında araştırmacılar arasında tutarlılığın sağlanması amacıyla araştırma sorularına paralel olarak kodlar belirlenmiştir. Tezlere ilişkin ulaşılmak istenen bilgiler bu kodlar aracılığıyla ortak bir veri dosyasına kaydedilmiştir (Creswell, 2007: 37-39; Merriam, 2009: 43-46) .

II. BULGULAR

Bu araştırmaya bu güne kadar Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerden örnekleme oluşturan ve anahtar kelimesi "şiddet" olan toplam 496 çalışmaya dahil edilmiştir. Örnekleme ait veriler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 2. Anahtar Kelimesi "Şiddet" Olan Lisansüstü Tezlerin Tez Türleri Açısından İncelenmesi

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Sanatta Yeterlilik	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	
2010-2015	191 (38,51)	35 (7,06)	23 (4,64)	2 (0,40)	251 (50,60)
2005-2009	117 (23,59)	17 (3,43)	6 (1,21)	1 (0,20)	141 (28,43)
2000-2004	31 (6,25)	5 (1,01)	7 (1,41)	2 (0,40)	45 (9,07)
1999 ve öncesi	42 (8,47)	9 (1,81)	8 (1,61)	0	59 (11,90)
TOPLAM	381 (76,81)	66 (13,31)	44 (8,87)	5 (1,01)	496 (100)

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan tezlerden anahtar kelimesi "Şiddet" olan tezlerin tez türleri açısından incelenmesi yapıldığında; çalışmalar içerisinde anahtar kelimesi şiddet olan toplam 496 çalışma olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu 496 çalışmanın lisansüstü alanda bu güne kadar yapılan toplam çalışmaların % 0,12'sini oluşturduğu tespit edilmiştir. Anahtar kelimesi şiddet olan toplam 496 lisansüstü çalışmanın % 50,6'unun (251 çalışma) 2010 yılı ve sonrasında yapıldığı, çalışmaların % 28,42'sinin (141 çalışma) 2005-2009 yılları arasında yapıldığı, % 9,07'sinin

(45 çalışma) 2000-2004 yılları arasında yapıldığı, % 11,90'nun (59 çalışma) ise 1999 yılı ve öncesine ait olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre çalışmaların büyük çoğunluğunun son 10 yıl içerisinde yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu çalışmaların % 76,81'inin yüksek lisans tezi, % 13,31'inin doktora tezi geri kalanların ise tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik çalışması olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Anahtar Kelimesi “Şiddet” Olan Tezlerin Çalışıldığı Lisansüstü Alanların İncelenmesi

Enstitü Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)	
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	58 (11,69)	15 (3,02)	0	73 (14,72)
Sosyal Bilimleri Enstitüsü	317 (63,91)	50 (10,08)	3 (0,60)	370 (74,60)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	34 (6,85)	6 (1,21)	0	40 (8,06)
TOPLAM	409 (82,47)	71 (14,31)	3 (0,60)	97,38*

*Anahtar kelimesi şiddet olan lisansüstü çalışmaların 13 tanesi yani %2,62'si diğer enstitüler bünyesinde gerçekleştirilmiş ve bu tezlerin tez türü belirlenememiştir.

Anahtar kelimesi “Şiddet” olan tezlerin çalışıldığı lisansüstü alanlar incelendiğinde; en fazla çalışmanın sırasıyla 370 (% 74,60) çalışmayla sosyal bilimlerde, 73 (% 14,72) çalışmayla sağlık bilimlerinde ve 40 (% 8,06) çalışmayla eğitim bilimlerinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca şiddet anahtar kelimesiyle yapılan araştırmaların %2,62'sinin (13 çalışma) ise diğer enstitüler bünyesinde yapıldığı belirlenmiş bu çalışmalar tez türü açısından tespit edilememiştir.

Tablo 4. Anahtar Kelimesi “Şiddet ve Aile” Olan Tezlerin Tez Türleri Açısından İncelenmesi

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)	
2010-2015	26 (47,27)	6 (10,91)	1 (1,82)	33 (60)
2005-2009	11 (20)	2 (3,64)	0	13 (23,64)
2000-2004	3 (5,45)	1 (1,82)	3 (5,45)	7 (12,72)
1999 ve öncesi	2 (3,64)	0	0	2 (3,64)
TOPLAM	42 (76,36)	9 (16,37)	4 (7,27)	55 (100)

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezlerden anahtar kelimesi “Şiddet ve Aile” olan tezlerin tez türleri açısından incelenmesi yapıldığında; şiddet ve aile anahtar kelimeleri ile yapılan aramada çoğunluğu yüksek lisans tezi olan toplam 55 lisansüstü çalışma bulunduğu, bu çalışmalarında büyük çoğunluğunun (% 83,64) 2005 yılı ve sonrasında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Ayrıca çalışmaların büyük çoğunluğunun (% 76,36) yüksek lisans tezi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Anahtar Kelimesi “Şiddet ve Kadın” Olan Tezlerin Tez Türleri Açısından İncelenmesi

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	TOPLAM
	f (%)	f (%)	f (%)	
2010-2015	8 (38,10)	5 (23,81)	0	13 (61,90)
2005-2009	4 (19,05)	1 (4,76)	0	5 (23,81)
2004 ve öncesi	2 (9,52)	0	1 (4,76)	3 (14,29)
TOPLAM	14 (66,67)	6 (28,57)	1 (4,76)	21 (100)

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezlerden anahtar kelimesi “Şiddet ve Kadın” olan tezlerin tez türleri açısından incelenmesi yapıldığında; 14 yüksek lisans, 6 doktora ve 1 tanede tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 21 çalışmanın yapıldığı, yapılan bu çalışmalarında % 85.71’inin 2005 yılı ve sonrasında gerçekleştirildiği belirlenmiştir.

Tablo 6. Anahtar Kelimesi “Şiddet ve Çocuk” Olan Tezlerin Tez Türleri Açısından İncelenmesi

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	TOPLAM
	f (%)	f (%)	
2000 yılı ve sonrası	6 (54,55)	3 (27,27)	9 (81,82)
2000 yılı öncesi	2 (18,18)	0	2 (18,18)
TOPLAM	8 (72,73)	3 (27,27)	11 (100)

Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde bulunan tezlerden anahtar kelimesi “Şiddet ve Çocuk” olan tezlerin tez türleri açısından incelenmesi yapıldığında; çalışmaların 8’si yüksek lisans ve 3’ü doktora tezi olmak üzere toplam 11 çalışmanın bulunduğu, yapılan bu çalışmaların % 81.82’inin 2004 yılı ve sonrası gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Tablo 7. Yapılan Çalışmaların İçerik Açısından İncelenmesi

Çalışılan Konu	Medya Analizi	Önleyici Çalışmalar	Şiddetin Sıklığı ve Nedenleri	Literatür Çalışması	Hukuki ve Kurumsal Altyapı	Şiddete Yönelik Tutum	Şiddetin Etkileri	Toplam
	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)
Çocuk ve Şiddet	8(9,20)	1(1,15)	2(2,30)	-	-	-	-	11(12,64)
Kadın ve Şiddet	-	-	-	4(4,60)	3(3,45)	8(9,20)	6(6,89)	21(24,14)
Aile ve Şiddet	1(1,15)	-	13(14,94)	7(8,04)	7(8,04)	11(12,64)	16(18,39)	55(63,22)
Toplam	9(10,35)	1(1,15)	15(17,24)	11(12,64)	10(11,49)	19(21,84)	22(25,29)	87(100)

Çocuk ve şiddet, kadın ve şiddet, aile ve şiddet anahtar kelimelerini içeren çalışmalar içerik açısından incelendiğinde yapılan çalışmalar arasında önleyici nitelikte değerlendirilebilecek çalışmanın yalnızca bir tane olduğu tespit edilmiştir. Medya analizi özellikle televizyon etkisini inceleyen çalışmaların % 10,35 oranında olduğu tamamına yakınının çocuklar açısından ele alındığı belirlenmiştir. Şiddetin sıklığını ve nedenlerini inceleyen çalışmaların % 17,24 oranında olduğu ve ağırlıklı olarak aile ve şiddet ilişkisi içerisinde ele alındığı, % 12,64 oranında çalışmanın literatür taraması ve % 11,49 oranında çalışmanın ise hukuki ve kurumsal alt yapının incelenmesi şeklinde olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda % 21,84 oranında çalışmanın şiddete yönelik tutumun belirlenmesi ve % 25,29 oranında çalışmanın ise şiddetin etkilerini belirlemeye yönelik olduğu tespit edilmiştir.

III. TARTIŞMA

Şiddet, toplumsal ve bireysel anlamda her geçen gün daha büyük bir problem haline gelen, dünya ve ülke gündemini yoğun bir şekilde işgal eden bir konudur. Kamu ve sivil toplum alanında yapılan çalışmaların yanında akademik anlamda yapılan çalışmaların bu konunun farkındalığının arttırılması ve çözüme yönelik öneriler geliştirilmesinde önemlidir. Şiddet konusunun ele alındığı akademik çalışmalara ışık tutabileceği düşünülerek anahtar kelimesi “şiddet, aile ve şiddet, kadın ve şiddet, çocuk ve şiddet” olan lisansüstü tezler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde öncelikle YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde toplam 409266 lisansüstü tez bulunduğu ve bulunan bu tezler içerisinde anahtar kelimesi “Şiddet” olan tezlerin toplam 496 çalışma olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu 496 çalışmanın lisansüstü alanda bu güne kadar yapılan toplam çalışmaların % 0,12’si gibi yok denecek kadar az bir kısmını oluşturduğu belirlenmiştir. Üstelik bu sınırlı sayıdaki çalışmanın şiddet konusunun dünya ve ülke gündemine yoğun bir şekilde girişine paralel olarak % 50,6’sının son 5 yıl, % 79,02’sinin ise son 10 yıl içerisinde yapıldığı belirlenmiştir. Bunun yanında anahtar kelimesi şiddet olan bu 496 çalışmanın büyük çoğunluğunun (% 76,81) yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Yapılmış bu lisansüstü çalışmaların ağırlıklı olarak (% 74,60) sosyal bilimler alanında yapıldığı eğitim, sağlık ve diğer alanlarda yapılan çalışmaların daha sınırlı olduğu belirlenmiştir. Son dönemde dünyada ve Türkiye’de sıklıkla gündeme gelen aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve çocuğa yönelik şiddet konularının lisansüstü çalışmalarda ele alınmalarına ilişkin bulgular incelendiğinde son derece sınırlı çalışma yapıldığı belirlenmiştir. Anahtar kelimeleri “aile ve şiddet” olan toplam 55 lisansüstü çalışma bulunduğu ve bu çalışmalarında büyük çoğunluğunun (% 83,64) son 10 yıl içerisinde yapıldığı belirlenmiştir.

Şiddet mağdurları arasında ilk sıralarda gelen kadın ve çocuklar ile ilgili çalışmalara ışık tutabileceği düşünülen anahtar kelimesi “Şiddet ve Kadın” olan toplam 21 lisansüstü tez bulunduğu, anahtar kelimesi “Şiddet ve Çocuk” olan toplam 11 çalışma bulunduğu ve her iki alanda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun son 10 yıl içerisinde yapıldığı tespit edilmiştir.

Şiddet ile ilgili yapılan çalışmalarda şiddet; kişinin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere 3 kategoride ele alındığı, aile içi şiddet ile kadına ve çocuğa yönelik şiddetin kişiler arası şiddet içerisinde ele alındığı bildirilmektedir (Page ve İnce, 2008). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 yılında yaptığı araştırmada dünya genelinde her üç kadından birinin fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldığı, 2008 yılında Türkiye'de yapılan araştırmada kadınların yaklaşık % 40'ının fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir (Pallitto, 2013; ASPB, 2014). Erkeklerin kadınlara yönelik şiddet eylemlerinin, kadınların erkeklere karşı şiddet eylemlerinin 3 katı olup ve aile içinde şiddetin daha çok erkekten kadına yönelik olduğu belirlenmiştir (Goodyear-Smith ve Laidlow, 1999). 2006 Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de kadınların % 7,8'inin fiziksel ya da cinsel şiddet yaşadığı, Güler ve ark. (2005) tarafından yapılan çalışmada kadınların % 40,7'sinin aile içi şiddet gördükleri tespit edilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi ile ortak yapılan çalışmada 7462'si kadın olmak üzere toplam 11247 kişi ile görüşülerek yapılan çalışmada evli kadınların % 36'sının fiziksel şiddet gördüğü, Türkiye genelinde evli kadınların % 12'sinin cinsel şiddet yaşadıkları, bunun yanında fiziksel ve cinsel şiddetin farklı eğitim, refah ya da medeni durumdaki kadınlarda görülebildiği belirlenmiştir (Anonim, 2010; ASPB, 2014). Kadınların şiddeti tanımlarken fiziksel, sözel ve duygusal şiddetten bahsettikleri cinsel ve ekonomik şiddeti tanımlamakta zorlandıkları belirlenmiştir (Güler ve ark., 2005). Türkiye'de 2005-2010 yılları arasında cinsel saldırı suçlarında % 30 artış olduğu ve ailelerde fiziksel şiddet görülme oranının % 34, sözel şiddet görülme oranının ise % 53 olduğu ifade edilmektedir (Tatlıoğlu ve Küçüköke, 2015). Toplumda şiddet olaylarında meydana gelen bu artışa paralel olarak özellikle kadına yönelik şiddet çalışmalarının dünya ve ülke genelinde son 10 yılda yoğunlaştığı, benzer biçimde akademik alanda yapılan çalışmaların da son 10 yılda artış gösterdiği belirlenmiştir.

Aile içerisindeki öfke ve saldırganlıkların bütün aile bireylerine yansımakla birlikte özellikle kadın ve çocukların bu durumdan yoğun biçimde etkilendikleri ifade edilmektedir (Kaymak Özmen, 2004). Elde edilen veriler incelendiğinde şiddetin aile ve birey üzerindeki olumsuz etkileri çok fazla olmasına karşın lisansüstü çalışmalarda şiddetin aile, çocuk ve kadın ile birlikte ele alındığı çalışmaların çok az olduğu (toplam 87 tez) tespit edilmiştir. 2014 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarında aile içi şiddete maruz kalan veya şahit olan çocuklarda kabus görme, yatağını ıslatma, çekingen ve içe kapanık olma, saldırgan davranışlarda artış olduğu, bunun yanında özellikle cinsel şiddet mağduru çocukların uyku, yeme ve gelişimsel bozukluklardan, madde bağımlılığına, anksiyete, depresyon, panik bozukluklardan intihara kadar birçok olumsuz etki oluşturduğu ifade edilmektedir (Eliot ve Peterson, 1993; Abel ve ark., 2001; Kara ve ark., 2004; Koç ve ark., 2012; ASPB, 2014; Çalışkan ve Sağlam, 2015). Şiddetin çocuk üzerindeki bu olumsuz etkilerine karşın şiddet ve çocuk anahtar kelimeleri olan lisansüstü çalışmanın yok denecek kadar az olduğu, akademik çalışmaların bu alanda son derece sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu durum çocuk ve şiddet kavramlarının literatürde çocuk istismarı içerisinde ele alınması ile ilişkili bulunmuş ancak

benzer biçimde çocuk istismarı alanında yapılan çalışmalarında sınırlı sayıda (35 tez) olduğu belirlenmiştir.

Çocuk ve şiddet, kadın ve şiddet, aile ve şiddet anahtar kelimelerini içeren çalışmalar içerik açısından incelenmesinden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde önleyici nitelikte değerlendirilebilecek çalışmanın yalnızca bir tane olması toplumsal ve bireysel anlamda önemli bir problem olan şiddet sorununa çözüm odaklı yaklaşımın da bir yetersizlik olarak değerlendirilmiştir. Medyanın şiddet üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ile şiddetin sıklığını ve nedenlerini incelemeye yönelik çalışmaların % 27,59 oranında olduğu, % 12,64 oranında çalışmanın literatür taraması ve % 11,49 oranında çalışmanın ise hukuki ve kurumsal alt yapının incelenmesi şeklinde olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda % 21,84 oranında çalışmanın şiddete yönelik tutumun belirlenmesi ve % 25,29 oranında çalışmanın ise şiddetin etkilerini belirlemeye yönelik olduğu tespit edilmiştir. Ancak elde edilen bu sonuçlar oransal olarak bir anlam ifade etse de gerek sayısal olarak gerekse bütün lisansüstü çalışmalar içerisindeki oran olarak çok sınırlı olduğu belirlenmiş ve bu durum bireyi, aileyi ve toplumu tehdit eden şiddet olgusunu anlayabilmek açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde dünyada ve Türkiye’de yapılan çalışmalarda şiddetin sıklığı, nedenleri ve etkileri ile ilgili araştırmaların yoğun olduğu ancak önleme ve rehabilitasyon çalışmalarının yetersiz olduğu belirlenmiştir (Goodyear, 1999; Diaz ve ark., 2002; Garcia-Moreno ve ark., 2005; Eisenbraun, 2007; Anonim, 2010; Eng ve ark., 2010; ASPB, 2014). Oysa aile içi şiddetin önüne geçebilmek için şiddetin olumsuz etkileri ve şiddet konusunda farkındalık yaratmak gerektiği dikkate alınırsa bu anlamda toplumun her kesimine olduğu gibi akademik camiaya da büyük sorumluluk düşmektedir (Moroğlu, 2012).

Şiddet sorunun hızlı bir şekilde çözülebilmesi için sivil toplum kuruluşlarını da kapsayan daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenmektedir (Dişsiz ve Şahin Hotun, 2008). Yapılacak çalışmalarda tutum değişiklikleri, takip çalışmalarına yoğunlaşmakla birlikte erkekler üzerinde yapılacak çalışmalara ağırlık verilmesi de önerilmektedir (Anonim, 2009).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Elde edilen veriler sonucunda şiddet konusunun özellikle kadın, çocuk ve aile kavramları ile birlikte şiddetin lisansüstü çalışmalarda oldukça sınırlı sayıda ele alındığı, yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak son 10 yıl içinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Bireysel ve toplumsal anlamda dünyada ve özellikle Türkiye’de en önemli problemlerden bir tanesi olan şiddet konusunun lisansüstü çalışmalarda yeterince ele alınmadığı ele alınan çalışmalarda ise şiddetin nedenleri, sıklığı ve etkileri üzerinde yoğunlaştığı, önleyici ve rehabilite edici çalışmaların eksik olduğu belirlenmiştir. Akademik anlamda yapılacak çalışmalarda şiddetin daha fazla ve çok boyutlu olarak ele alınması toplumsal farkındalığın artmasının yanında çözüme yönelik adımların atılmasına da zemin hazırlayacaktır.

Bu kapsamda yapılacak çalışmalarda şiddetin ortaya çıkış nedenleri, yaygınlığı ve önlenmesine yönelik çalışmalar yapılması önemlidir. Dünyada ve Türkiye’de şiddetin sıklığı, türleri, görüldüğü toplumsal grupların belirlenmesi, şiddetin toplumsal ve bireysel alandaki etkilerinin araştırılmasına yönelik çalışmaların ele alınması şiddetin çok boyutlu bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Yapılacak çalışmalarda şiddetin kadın ve çocuk üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, rehabilitasyonu ve önlenmesine yönelik derinlemesine çalışmalara ağırlık verilmesi şiddetin aile, kadın ve çocuk üzerindeki etkilerinin sınırlandırılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abel, M.D., Gene, G. and Harlow, N. (2001). *The Stop Child Molestation Book*, Philadelphia: Xlibris.
- Akça, H., Hıdıroğlu, S., Karavuş, M., Save, D., ve AY, P. (2015). Bir Aile Sağlığı Merkezi'ne Başvuran Annelerin Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda Bilgi Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi-Niteliksel Bir Çalışma. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1. 664-665.
- Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). Türkiye’de kadına yönelik şiddet. 49-73.
- Anonim, (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Anonim, (2010). Aile Yapısı Araştırması 2006, Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- ASPB, (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Banks, J. B. (2002). Childhood discipline: challenges for clinicians and parents. *American family physician*, 66(8), 1447-1452.
- Bayat, M., & Evgin, D. (2015). Çocuğa Yönelik Şiddet. *Turkiye Klinikleri Journal of Public Health Nursing-Special Topics*, 1(2), 30-36.
- Budak, S. (2000). Psikoloji sözlüğü: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Caldwell, M. A., & Peplau, L. A. (1984). The balance of power in lesbian relationships. *Sex Roles*, 10(7-8), 587-599.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage. 37-39
- Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2015). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Çalışan Uzmanların Gözünden Mağdur Çocukların Özellikleri, *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4, 2: 6-11.
- Çabuk-Kaya, N. (2006). Şiddetin sosyal dinamikleri. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu*.(105-119). 20-21 Mayıs.

-
- Deveci, H., Karadağ, R., & Yılmaz, F. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Şiddet Algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(24).
- Diaz, A., Simantov, E., & Rickert, V. I. (2002). Effect of abuse on health: results of a national survey. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 156(8), 811-817.
- Dişsiz, M. ve Şahin Hotun, N. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1, 1: 50-58.
- Eliot, A.J. and Peterson, L.W. (1993). Maternal Sexual Abuse of Male Children: When to Suspect and How to Uncover It, *Postgrad Med*. 94: 169-172.
- Eisenbraun, K. D. (2007). Violence in schools: Prevalence, prediction, and prevention. *Aggression and violent behavior*, 12(4), 459-469.
- Eng, S., Li, Y., Mulsow, M., & Fischer, J. (2010). Domestic violence against women in Cambodia: Husband's control, frequency of spousal discussion, and domestic violence reported by Cambodian women. *Journal of Family Violence*, 25(3), 237-246.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H., & Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4), 196-204.
- García-Moreno, C., Jansen, H. A., Ellsberg, M., Heise, L., & Watts, C. (2005). WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: initial results on prevalence, health outcomes and women's responses: World Health Organization.
- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: a meta-analytic and theoretical review. *Psychological bulletin*, 128 (4), 539.
- Goodyear-Smith, F. A. ve Laidlaw, T. M. (1999). Aggressive acts and assaults in intimate relationships: towards an understanding of the literature. *Behavioral Sciences and The Law*, 17, 285-304.
- Güler, Ç., & Akın, L. (2006). Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Bilir N, Yıldız AN. İş Sağlığı. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Yayını, 602-627.
- Güler, N., Tel, H., & Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 51-56.
- Hiçyılmaz, Y., İnci, M. A., & Seven, S. (2015). 7-10 Yaş Grubu Çocukların Şiddet Algılarının Resimler Aracılığı İle Sosyal Güçler Bağlamında İncelenmesi. *Ankara*. 503-508.
- Howard, B. J. (1991). Discipline in early childhood. *Pediatr Clin North Am*, 38(6), 1351-1369.
- Işıoğlu, B. (2006). Anksiyete ve depresyon tanısı ile izlenen evli kadınlarda aile içi şiddetin sosyodemografik faktörler, çift uyumu ve hastalıkla ilişkisi. *Uzmanlık Tezi*, İstanbul.
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A.S. (2014). Çocuk İstismarı, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47: 140-51.
- Kaymak Özmen, S. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37, 2: 27-39.
-

- Koç F, Akşit S, Tomba A, Aydın, C, Koturoğlu G, Korkmaz-Çetin S, Aslan, A, Halıcıoğlu O, Erşahin, Y, Turhan T, Çelik A, Şenol E, Kara S. ve Solak U. (2012). Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularımızın Demografik ve Klinik Özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin Bir Yıllık Deneyimi, *Türk Ped Arş.*, 47: 119-24.
- Köse, A., & Beşer, A. (2007). Kadının Değiştirilebilir Yazgısı “Şiddet”. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 10(4). 114-121.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The lancet*, 360(9339), 1083-1088.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass. 43-46.
- Moroğlu, N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi, http://portal.ubap.org.tr/app_themes/dergi/2012-99-1169.pdf, Erişim Tarihi: 12.02.2016
- Özgür, G., Yörükoğlu, G., & Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60.
- Page, Z.A. ve İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme, *Türk Psikoloji Yazıları*, 11, 22: 81-94.
- Pallitto, C. C., Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A.F.M, Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. (2013). Intimate partner violence, abortion, and unintended pregnancy: Results from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 120, 1: 3-9.
- Saban, A., & Akbulut, M. G. (2012). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin şiddetle ilgili algılarının çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 1(1).
- Sakalh-Uğurlu, N., & Glick, P. (2003). Ambivalent sexism and attitudes toward women who engage in premarital sex in Turkey. *Journal of Sex Research*, 40(3), 296-302.
- Selvi, Ü. Y., & Karanfil, D. (2016). Intimate partner violence against women: Effects of power distance, individualism and economy Kadına yönelik yakın partner şiddeti: Güç mesafesi, bireycilik ve ekonominin etkisi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 60-71.
- Shonkoff, J. P., & Garner, A. S. (2012). Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health; Committee on Early Childhood, Adoption, and Dependent Care; Section on Developmental and Behavioral Pediatrics. The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Pediatrics*, 129(1), e232-e246.
- Şiddet, D., & Raporu, S. Özet (2002). Genova: World Health Organization.
- Şimşek, F., Ulukol, B., & Bingöler, B. (2004). Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış. *Adli Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-52.
- Tahincioğlu, A. N. Y. (2010). Namusun ve namus cinayetlerinin cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında analizi. *Kültür ve İletişim*, 131-158.

-
- Tatlıoğlu, K. ve Küçükköse, İ. (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme Ve Müdahale Hizmetleri, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED)*, 7, 13: 194-209.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Kadına yönelik şiddetle mücadelede Ulusal Eylem Planı (2012-2015)'nın değerlendirilmesi. 115-122.
- Tezel, A. (2002). Çocuğa yönelik şiddet. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 5 (1). 93-100.
- Türküm, A. S. (2011). Okulda Şiddet: Problem Çözme Becerilerine İlişkin Algıları Ergenleri Ne Kadar Koruyor?. 115-132.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. 29-36
- Vahip, I., & Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.
- Van Zeijl, J., Mesman, J., Stolk, M. N., Alink, L. R., Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., Koot, H. M. (2007). Differential susceptibility to discipline: The moderating effect of child temperament on the association between maternal discipline and early childhood externalizing problems. *Journal of Family Psychology*, 21(4), 626.
- Whipple, E. E., & Richey, C. A. (1997). Crossing the line from physical discipline to child abuse: How much is too much? *Child Abuse & Neglect*, 21(5), 431-444.
- Yayınları, T. D. K. (1998). Türkçe Sözlük, Ankara.
- Yurtal, F., & Artut, K. (2008). The Reflections of Children's Perception of Violence on Their Drawings. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi/Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 15(3), 149-155.
- <http://www.anitsayac.com/?year=2016> Erişim Tarihi: 01.02.2016.